Sultânü'l-Ârifîn: Bayezid-i Bistami

Tezkiretü'l-Evliya'dan 13. Kıssa Üzerine Bir Yolculuk

Feridüddin Attar'ın kaleminden, benlikten hiçliğe
uzanan bir manevi yükseliş hikayesi.

NotebookLM

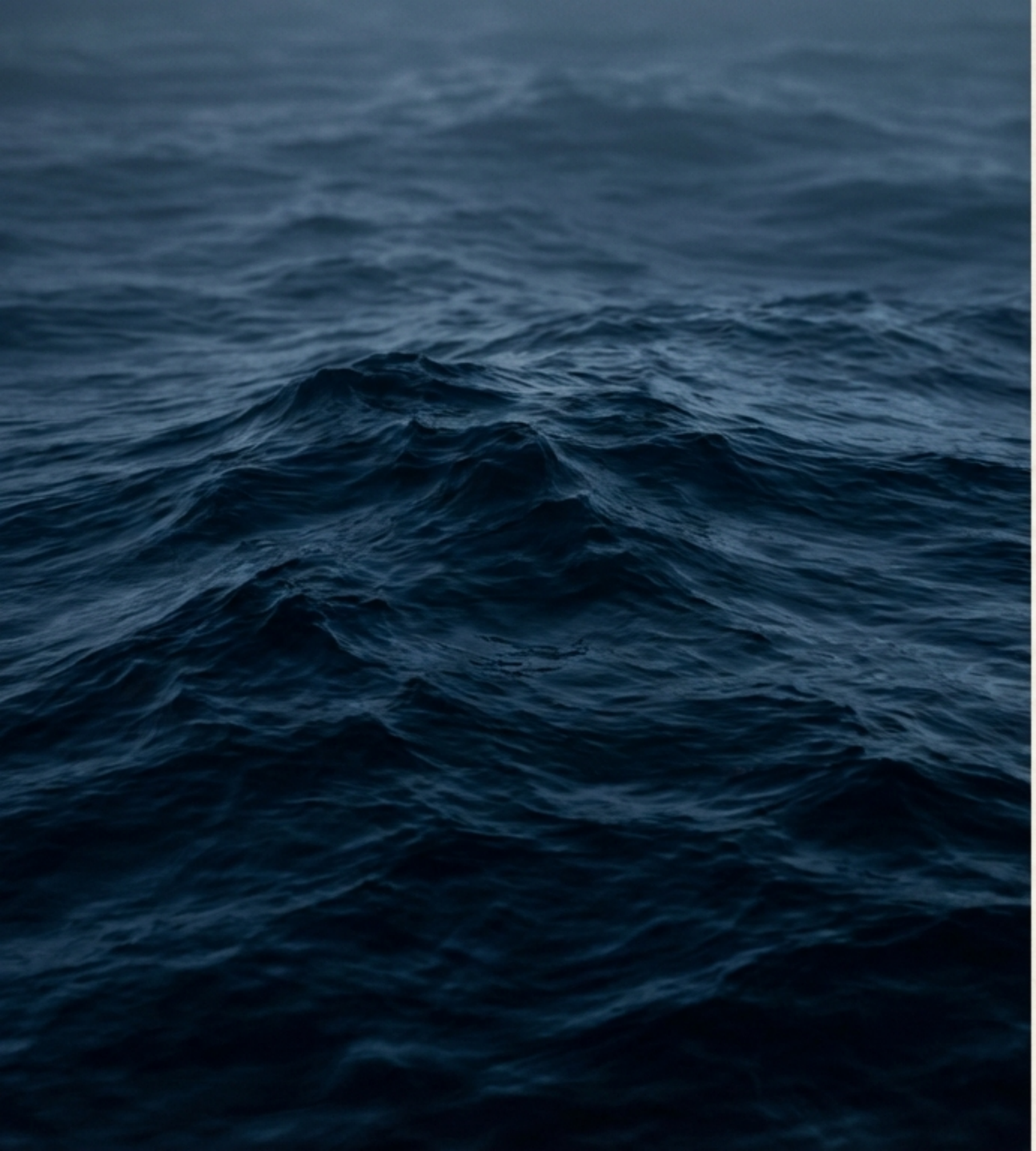

Hakikat Okyanusu

Profil: Alemin en büyüğü, çağın kutbu ve sırlar semasının ayı. Şeriatta sonsuz, tarikatta emsalsiz.

Kilit Nokta: Tasavvuf tarihinde ‘Fena fi’llah’ (Allah'ta yok olmak) sırrını ilk kez açıkça dile getiren, aşk ve marifet yolunun öncüsü.

Attar’ın Tanımı: “O, heybet ve tahammül dağının zirvesiydi.”

NotebookLM

Hakk’a Açılan Kapı: Anne Rızası

Kıssa: Soğuk bir kış gecesi annesi su istedi. Bayezid suyu getirene kadar annesi uyuyakalmıştı. O, elinde testiyle sabaha kadar başucunda bekledi. Testi soğuktan eline yapışıp kanattı.

Uyanış: Annesi uyandığında ‘Bu testi neden elinde?’ diye sordu. Bayezid, ‘Sen uyanınca su istemiştin, ben de hazır bekledim’ dedi.

Sır: Annesinin o anki duası, Bayezid için manevi fetihlerin başlangıcı oldu: *‘Hakk’a giden kapı, annemin rızasıyla açıldı.’*

NotebookLM

Nefsin Demircisi Olmak

Mücahede: ‘On iki sene nefsimin demircisi oldum. Onu riyazet körüğüne koyup mücahede ateşiyle kızarttım. Melamet örsüne koyup, üzerine melamet çekiciyle vurdum.’

Dönüşüm: Bu çetin terbiyenin sonunda nefs, bir ayna gibi parlayana dek dövüldü. Ancak yol henüz bitmemişti; sırada ‘varlık’ perdesini kaldırmak vardı.

NotebookLM

İbadetin Gururu ve Zünnar

İdrak: Otuz yıl süren ibadet ve riyazetten sonra Bayezid dedi ki: “Dikkatle baktım ve gördüm ki, belimde gururdan, ibadete güvenmekten yapılmış bir Zünnar (inkar kemeri) var.”

Hüküm: Kendi çabasına güvenmek, gizli bir kibrin işaretidir. Hakiki kulluk, ibadeti görmek değil, ibadet edileni (Ma’bud) görmektir.

Nihayet: “Nefsimi o kadar kırdım ki, varlığımdan eser kalmadı.”

NotebookLM

Yolculuk: Hamadan'dan aldığı susam tohumlarını Bistam'a getirdiğinde, torbanın içinde birkaç karınca gördü.

Merhamet: 'Bu garipleri yurtlarından ayırdım' diyerek, onları yuvalarına kavuşturmak için Hamadan'a geri döndü.

Ders: Hakiki veli, mahlukata şefkatte Güneş gibi olmalıdır; ayrım gözetmeksizin herkesi ısıtmalıdır.

Yaratılana Şefkat: Hamadanlı Karıncalar

NotebookLM

Arş’ın Ötesine Yolculuk

Manevi Mirac

Arayış: Bayezid ruhuyla semaları aştı, Arş'ı ve Kürsü'yü geçti. Her durakta ‘Aradığım bu değildir’ diyerek ilerledi.
Arayış: Bayezid ruhuyla semaları aştı, Arş'ı ve Kürsü'yü geçti. Her durakta 'Aradığım bu değildir’ diyerek ilerledi.
Vuslat: Nihayet Hakk'ın huzuruna vardığında gördü ki, aradığı 'O' idi, kendisi ise hiçti.
Tespit: ‘Kürsü’yü, Arş'ı ve gökleri aradım. Sonra baktım ki hepsi benim (benliğimde erimiş). Hakikat şudur: Ben O'yum, O da ben.”

NotebookLM

'Sübhani': Benliğin Yok Oluşu

Söz: ‘Sübhani! (Şanım ne yücedir!)’

Sır: Bu söz, Bayezid’in değil, onun varlığından geriye kalan boşlukta yankılanan Hakk'ın sözüdür.

Attar'ın Şerhi: O, benliğinden o kadar sıyrılmıştı ki, konuşan artık kendisi değildi. Nasıl ki ağaçtan ‘Ene'l Hakk’ sadası Musa’ya geldiyse, Bayezid'den de bu sada zuhur etti.

NotebookLM

Arayan mı, Aranan mı?

İtiraf: ‘Otuz sene O'nu aradım durdum. Sonunda anladım ki, meğer O benim talibimmiş, ben ise matlub (aranan) imişim.’

Hikmet: Kulun Allah'ı zikretmesi, Allah'ın kulu zikretmesinin bir sonucudur. O seni sevmese, sen O'nu anamazdın.

Söz: ‘Zannettim ki ben O'nu istiyorum; oysa O beni istiyormuş.’

NotebookLM

Hakk’ı Sevenin Alametleri

1. Deniz Gibi Cömertlik:

Verirken hesapsız olmak, herkese kucak açmak.

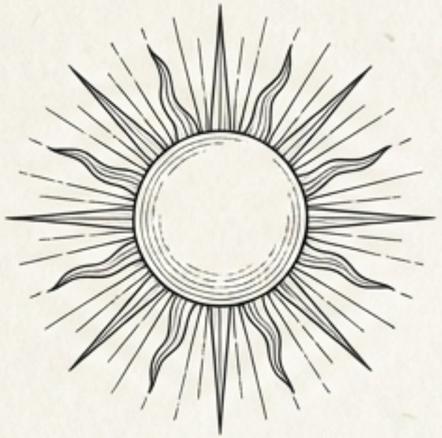

2. Güneş Gibi Şefkat:

İyiyi de kötüyü de ayırmadan üzerine doğmak, ısıtmak.

3. Toprak Gibi Tevazu:

Üzerine basılıp geçilse de, incinmemek ve daima gül (hayır) bitirmek.

NotebookLM

İnciler ve Öğütler

Tasavvuf Nedir?: “Tasavvuf; rahatı terk etmek ve çabalamaktır.”

En Güç İş: ‘İşlerin en çetini, kişinin kendini bilmesidir.”

Vakit: “Geçmişe ve geleceğe bakıp vaktini zayi etme. An, bu andır.”

NotebookLM

Günahın Reçetesi

Bir hekim “Günah hastalığının ilacı var mıdır?” diye sordu. Bayezid cevap verdi:

- **Kök:** Tövbe kökü.
- **Yaprak:** İstiğfar (bağışlanma) yaprağı.
- **Hazırlanışı:** Bunları gönül havanına koy, tevhid tokmağı ile döv, insaf eleğinden geçir, gözyaşıyla yoğur ve aşk ateşinde pişir.
- **Kullanımı:** Her gün kanaat kaşığıyla azar azar ye.

NotebookLM

Halk İçinde Hak ile Olmak

Denge: "Halk ile konuşurken Zahir'im (dışım), Hak ile konuşurken Batın'ım (içim) meşguldür."

Uyarı: "İnsanlardan kaçma. Kalabalıklar içinde ol ama kalbini O'ndan ayırma."

Kriter: "Suyun üzerinde yürüse, havada uçsa bile aldanmayın. Emir ve nehiy (İlahi sınırlar) karşısındaki duruşuna bakın."

NotebookLM

Hiçlik Makamı: Son Nefes

İtiraf: Ömrünün sonunda şöyle niyaz etti: 'Ya Rabbi! Sana yaptığım taat ve ibadetleri gaflet sayıyorum. Onlar için de tövbe ediyorum.'
Makam: 'İlahi! Huzuruna 'yokluk' ile geldim. Çünkü sende her şey var, sadece 'yokluk' (acizlik/fakr) yok. Bende olanı (acziyeti) sana getirdim.'
Son: 'Hiçbir şeye sahip değilim ve hiçbir şey istemiyorum.'

NotebookLM

Bir Devrin Kutbu: Sonsöz

Miras: Bayezid-i Bistami, kuru zühd anlayışını ‘İlahi Aşk’ ve ‘Cezbe' ile yoğurarak Tasavvuf’a yeni bir ruh üfledi.
Özet: O, kendini aradan çıkarıp sadece Hakk’ı gören, ‘Sen çıkınca aradan, kalır seni Yaradan' sırrının yaşayan en büyük şahidiydi.
Kapanış: Sultânü'l-Ârifîn'in nefesi, yüzyıllar ötesinden hakikat yolcularına ışık olmaya devam ediyor.

NotebookLM